

การพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้าง วัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

The development of a participatory school administration model to create a culture of safety from bullying in schools

พัชรภา ตันติชูเวช^{1*} และ สุमित สุวรรณ²

Patcharapa Tantichuwet^{1*} and Sumit Suwan²

(วันรับบทความ : 1 มีนาคม 2569/วันแก้ไขบทความ : 21 พฤษภาคม 2569/วันตอบรับบทความ : 22 พฤษภาคม 2569)

(Received Date : Mar 1st, 2026, Revised Date : May 21st, 2026r, Accepted Date : May 22nd, 2026r)

บทคัดย่อ

งานวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการรังแกกันในโรงเรียน มอ.วิทยา
นุสรณ์ 2) พัฒนารูปแบบฯ 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม
เพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน การดำเนินงานแบ่งเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1
ศึกษาสภาพปัญหาจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน จำนวน 670 คน ด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ
เครื่องมือคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน
เครื่องมือคือการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบฯ กับ
ประชากรในโรงเรียนและชุมชน 1,477 คน และทีมสหวิชาชีพ 2 คน เครื่องมือคือแบบสังเกตพฤติกรรม และ
ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบฯ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 คน เครื่องมือคือแบบประเมินและแบบบันทึกการสนทนา
กลุ่ม วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการรังแกกันเกิดขึ้นความถี่ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยพบการรังแกทางวาจามากที่สุด กลุ่ม
ตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานะเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ซึ่งมักรับมือด้วยการแจ้งบุคคลอื่นในโรงเรียน และเห็นว่าครูควรมี
บทบาทหลักในการป้องกัน ขณะที่ส่วนใหญ่ไม่แน่ใจต่อนโยบายการป้องกันของโรงเรียน
2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมแบบครบวงจร ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน จนถึงร่วมขึ้น
ชมความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. ผลการทดลองใช้ช่วยให้โรงเรียนเกิดกลไกการบริหารความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ มีการบรรจุ
มาตรการลงในแผนยุทธศาสตร์ บูรณาการแผนเผชิญเหตุและคู่มือเฝ้าระวังร่วมกับทีมสหวิชาชีพและจิตแพทย์
เข้าสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และขยายผลสู่เครือข่ายผู้ปกครองอย่างยั่งยืน

¹ ภาควิชาครุศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน Email:
patcharapa.ta@ku.th

¹ Department of Teacher Education, Faculty of Educational & Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaeng
Saen Campus. Email: patcharapa.ta@ku.th

² ภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต
กำแพงแสน Email: sumit.s@ku.ac.th

² Department of Human and Community Resource Development, Faculty of Educational & Development Sciences,
Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus. Email: sumit.s@ku.ac.th

* ผู้ติดต่อหลัก Email: patcharapa.ta@ku.th

* Corresponding author Email: sumit.s@ku.ac.th

4. ผลการประเมินยืนยันว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในระดับสูงสุด สามารถยืดหยุ่นเพื่อปรับใช้ได้กับทุกนโยบายของสถานศึกษา โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จสำคัญคือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, วัฒนธรรมความปลอดภัย, การรังแกกันในโรงเรียน, โรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์

Abstract

This research and development study aimed to: 1) investigate the current state of school bullying at PSU.Witayanusorn School, 2) develop, 3) implement, and 4) evaluate a participatory school administration model to create a culture of safety from bullying. The study was conducted in four phases. Phase 1 examined the bullying situation utilizing questionnaires with a convenience sample of 670 administrators, teachers, and students, analyzed via descriptive statistics. Phase 2 involved model development through focus group discussions with 3 experts, analyzed via content analysis. Phase 3 tested the model with a school community population of 1,477 and 2 interdisciplinary team members, using observation forms. Phase 4 evaluated the model through evaluation forms and focus groups with 20 key informants, analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings revealed that:

1. Bullying occurred 1–2 times per week, with verbal bullying being most prevalent. Most respondents were bystanders who reacted by notifying others in the school, believed teachers should play the leading role in prevention, and remained uncertain about existing school policies.

2. The developed model emphasizes a full-cycle participatory process spanning from co-thinking and co-planning to co-celebrating success, driven by capacity building and practical training for all stakeholders.

3. Model implementation established systematic safety mechanisms, including integrating bullying prevention into the school's strategic plan, incorporating emergency response plans and surveillance manuals co-developed with interdisciplinary teams and psychiatrists into instructional activities, and sustainably expanding awareness to the parent network.

4. The evaluation confirmed the model's high appropriateness and adaptability to other school policies, under the critical condition of the administrators' instructional leadership.

Keywords: Participatory Administration, Safety Culture, School Bullying, PSU.Witayanusorn School

บทนำ

การศึกษาหมายถึงการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และการพัฒนาบุคคลให้มีความงอกงามได้ในทุกด้านนั้นจำเป็นที่บุคคลจะต้องมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจ สอดคล้องกับแนวคิดของมาสโลว์ที่กล่าวถึงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ไว้ว่าประกอบไปด้วย 5 ชั้นเรียงตามลำดับขั้นที่สำคัญที่สุดจากขั้นที่หนึ่งถึงขั้นที่ห้า โดยชั้นแรก คือ ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) ชั้นที่สอง คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) ชั้นที่สาม คือ ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and belonging needs) ชั้นที่สี่ คือ ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือในตนเอง (Esteem needs) และขั้นที่ห้า คือ การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-actualization) (McLeod, 2023)

จากแนวคิดของมาสโลว์จะเห็นได้ว่า ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) เช่น สภาพสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ที่โรงเรียน ที่ทำงานปลอดภัย ความปลอดภัยส่วนบุคคล เป็นต้น เป็น 1 ในความต้องการขั้นพื้นฐานที่สำคัญรองลงมาจากความต้องการด้านร่างกาย (McLeod, 2023) นอกเหนือจากแนวคิดของมาสโลว์ที่ให้ความสำคัญกับความต้องการความมั่นคงปลอดภัยว่าเป็นหนึ่งในแรงจูงใจที่สำคัญของมนุษย์แล้ว ความมั่นคงปลอดภัยยังเป็น 1 ในนโยบายที่สำคัญเร่งด่วน (Quick win) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยถือเป็นข้อแรกที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญ ซึ่งวาระที่ 1 เรื่องความปลอดภัยของผู้เรียนนั้นต้องจัดให้มีรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ ภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก (Bully) รวมถึงการสร้างทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคม (Ministry of Education, 2021)

สำหรับขอบข่ายความปลอดภัยของสถานศึกษาจะประกอบไปด้วย 4 กลุ่มภัย (Office of the Basic Education Commission, 2022) คือ ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ (Violence) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ (Accident) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด (Right) และ ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Unhealthiness) โดยการรังแกกันในสถานศึกษาหรือการบูลลี่ เป็น 1 ในภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ซึ่งปัญหาการรังแกกันในสถานศึกษาของไทยปัจจุบันได้รับการรายงานจากกรมสุขภาพจิตว่ามีความรุนแรงอยู่ในอันดับ 2 ของโลก (ร้อยละ 40) รองจากญี่ปุ่น (Thai Health Promotion Foundation, 2020)

พฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนจะเกิดผลกระทบทางด้านจิตใจและพฤติกรรมระยะยาวจากการรังแกกันไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้ถูกรังแก หรือ ผู้รังแก หรือเป็นทั้งสองบทบาท ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มที่จะมีปัญหาสุขภาพจิตมากกว่าเด็กทั่วไป (Rajanagarindra Institute of Child and Adolescent Mental Health, 2018) โดยปัญหาสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยกับผู้ถูกรังแก อาทิ การต่อต้านสังคม เกเร ก้าวร้าว กระทำผิดกฎโรงเรียน พฤติกรรมคุกคามทางเพศ ปัญหาการเรียน วิตกกังวล มีภาพลัทธิหรือฉายาที่ไม่ดีในหมู่เพื่อน รวมถึงปัญหาสุขภาพจิตต่อเนื่องจนถึงวัยผู้ใหญ่ ขณะที่ผู้ถูกรังแก จะพบปัญหาทางอารมณ์จิตใจ วิตกกังวล อาการทางกายที่มาจากปัญหาอารมณ์จิตใจ (somatization) ตกเป็นเหยื่อคุกคามทางเพศ มีปัญหาที่โรงเรียน ไม่อยากไปเรียนหรือไม่มีสมาธิในการเรียน เป็นต้น

โรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ หาดใหญ่ เป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ที่มีสถานภาพเป็นโรงเรียนเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมีรองศาสตราจารย์ นพ.วรัญญู ตันชัยสวัสดิ์ จิตแพทย์เป็นผู้รับใบอนุญาต ทั้งนี้การมีผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนที่เป็นจิตแพทย์และให้ความสำคัญกับปัญหาการรังแกกันในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนให้เกิดขึ้นจริงได้ประกอบกับโรงเรียนไม่เคยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการรังแกกันในโรงเรียนมาก่อนและต้องการทราบข้อมูลและวิธีการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tantichuwet, et al. (2022) ที่พบว่าความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยใน

โรงเรียนให้เกิดขึ้นได้จริงและยั่งยืนมีจุดเริ่มต้นจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญ นอกจากนี้การพัฒนา
รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย หากขาดความร่วมมือของผู้บริหาร
สถานศึกษา

จากเหตุผลและความจำเป็นของการให้ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่
จะศึกษาสภาพปัญหาการรังแกกันของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และเพื่อพัฒนา ทดลองใช้ และประเมินผล
รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์เพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย
จากการรังแกกันในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ได้ไป
ใช้ประโยชน์ในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันกับ
โรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ หาดใหญ่ อาทิ โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ และกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์ จุฬารัตน์
ราชวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจาก
การรังแกกันในโรงเรียน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจาก
การรังแกกันในโรงเรียน
4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความ
ปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาใน 2 ประเด็น คือ

1. สภาพการรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย
ด้านคำพูด ด้านการกลั่นแกล้งทางอารมณ์หรือสังคม และด้านการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต
2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแก
กันในโรงเรียน ประกอบไปด้วย ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตาม
ประเมิน ร่วมแก้ปัญหา และร่วมชื่นชม

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรังแกกันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน
มอ. วิทยานุสรณ์

ประชากร คือ ผู้บริหาร และครู 70 คน บุคลากรสายสนับสนุน 29 คน และนักเรียนโรงเรียน
มอ. วิทยานุสรณ์ รวมจำนวน 1,477 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ จำนวน 670 ผู้คน ที่ให้
ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ทั้งนี้
เนื่องมาจากการสุ่มแบบบังเอิญในบริบทนี้ หมายถึงการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนในช่วงเวลาที่ทำ
การวิจัย ซึ่งทุกคนในโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับเชิงโครงสร้างกับ "วัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกัน" การ
สุ่มแบบบังเอิญจึงช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จริงและพร้อมให้ข้อมูล ณ
เวลานั้น ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากพอ ค่าสถิติที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะมีความ

เสถียร และการแจกแจงของข้อมูลจะเข้าสู่โค้งปกติ ช่วยลดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่ม และลดความลำเอียงของข้อมูลลงได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จำนวน 1 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการป้องกันการรังแกกันจำนวน 2 คน รวมจำนวน 3 คน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ประชากร คือ โรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และครู ตัวแทนผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ จำนวน 1,477 คน และทีมสหวิชาชีพจำนวน 2 คน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และครู ตัวแทนผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ จำนวน 20 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ขอบเขตด้านระยะเวลา

1 ปี

วิธีการดำเนินการวิจัย (Methodology)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and development) เป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรังแกกันในโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คือ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน และนักเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,477 คน (ข้อมูลในภาคปลาย ปีการศึกษา 2566) ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 670 คน คิดเป็นร้อยละ 45.36

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

คือ แบบสอบถามสภาพปัญหาการรังแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยนำมาจาก แบบคัดกรองปัญหาการรังแกกัน โดยได้รับความอนุเคราะห์และยินยอมจากศาสตราจารย์คลินิก แพทย์หญิง วันิดดา ปิยะศิลป์ ประธานวิชาการ ราชกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item Objectives Congruence; IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการป้องกันการรังแกกันจำนวน 2 คน รวมจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ Siritharangsri (2014) และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนโดยเลือกวิธีการจากการศึกษาของ Tantichuwet, et al. (2022).

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) โดยใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งทั้งการศึกษาเอกสารและการประชุมสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ประชากร

ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียน มอ วิทยานุสรณ์ รวมจำนวน 1,477 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทดลองใช้รูปแบบฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทดลองใช้รูปแบบฯ โดยการจัดทำแผนเผชิญเหตุ การอบรมผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครองและนักเรียน การใช้กิจกรรมโฮมรูม แล้วนำมาประเมินผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน ในระยะที่ 4 ต่อไป

ระยะที่ 4 เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยประเมินรูปแบบฯ กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้ใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาฯ คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และครู ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียน มอ วิทยานุสรณ์ รวมจำนวน 20 คน ผ่านแบบประเมินและการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion record)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยหาคุณภาพของแบบประเมินโดยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item Objectives Congruence; IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 โดยมีค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 จากนั้นปรับปรุงแบบประเมินให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการรณรงค์ในกลุ่มมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมฯ จากนั้นเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้เพื่อสร้างข้อสรุปให้เห็นถึงผลประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรณรงค์กันในโรงเรียน สำหรับข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบฯ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ความถี่ ร้อยละ

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการรณรงค์ของนักเรียนในโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์

สภาพปัญหาและการป้องกันการรณรงค์ในโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาและการป้องกันการรณรงค์ในโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์

คำถาม	จำนวนคน	ร้อยละ
โรงเรียนของท่านมีการรณรงค์ในโรงเรียน		
ใช่	364	54.33
ไม่ใช่	48	7.17
ไม่แน่ใจ	198	29.55
ไม่ทราบ	60	8.95
รวม	670	100
ท่านเคยเห็นการรณรงค์ในโรงเรียน		
เคยเห็น	483	72.1
ไม่เคยเห็น	187	27.9
รวม	670	100
จำนวนครั้งที่ท่านเคยเห็นว่ามีกรรณรงค์ในโรงเรียน		
เกือบทุกวัน	139	20.75
1.2 ครั้ง/สัปดาห์	149	22.24
1-2 ครั้ง/เดือน	82	12.24
1-2 ครั้ง/เทอม	104	15.52
คำถาม	จำนวนคน	ร้อยละ
1-2 ครั้ง/ปี	101	15.07
3-4 ครั้ง/ปี	95	14.18
รวม	670	100
ท่านเคยเห็นการรณรงค์ในโรงเรียนแบบใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทางร่างกาย เช่น การชกต่อย การตบตี	149	22.2
ทางสังคมหรือด้านอารมณ์ เช่น การกดดันให้ออกจากกลุ่ม	270	40.3
ทางวาจาหรือคำพูด เช่น การดูถูก เสียดสี นินทา	569	84.9
ทางโลกออนไลน์ เช่น การโพสต์ข้อความโจมตี ใส่ร้าย	237	35.4

เมื่อเกิดการรังแกกัน ท่านคือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ผู้ที่รังแกคนอื่น	105	15.7
ผู้ที่ถูกรังแก	162	24.2
ผู้ที่เห็นเหตุการณ์	641	95.7

เมื่อเกิดการรังแกกันท่านจะ..		
บอกให้ผู้อื่นในโรงเรียนทราบ เช่น เพื่อน ครู	393	58.66
บอกผู้ปกครอง	65	9.70
ไม่บอกใคร	143	21.35
ถ่ายคลิปวีดีโอ	34	5.07
อื่นๆ (โปรดระบุ) เช่น การลงโทษ มีการตักเตือนคนที่ทำความผิด ต่างคนต่างอยู่ ให้ความรู้ในคาบแนะแนว เข้าไปห้าม	35	5.22

คำถาม	จำนวนคน	ร้อยละ
หรือปกป้องผู้ถูกรังแก ไม่รู้จะทำอย่างไร / ไม่แน่ใจว่าจะต้องทำอะไร แจ้งผู้รับผิดชอบโดยตรง ให้กำลังใจ การส่งต่อ/แจ้งผู้เกี่ยวข้อง ตอบโต้กลับ รอดูสถานการณ์ว่าควรทำอย่างไร		
รวม	670	100

บุคคลที่ควรมีบทบาทในการดำเนินการป้องกันปัญหาการรังแกกันในโรงเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ผู้บริหาร	450	67.2
ครู	608	90.7
เจ้าหน้าที่	356	53.1
นักเรียน	531	79.3
ผู้ปกครอง	447	66.7
ชุมชน	272	40.6

โรงเรียนของท่านมีนโยบาย/แนวทาง/วิธีการป้องกันปัญหาการรังแกกัน		
ใช่	207	30.90
ไม่ใช่	35	5.22
ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	428	63.88
รวม	670	100

นโยบาย/แนวทาง/วิธีการป้องกันปัญหาการรังแกกันในโรงเรียนของท่าน โปรดระบุ (แบบอัตนัย)		
คำถาม	จำนวนคน	ร้อยละ
การให้ความรู้ในคาบแนะแนว/การอบรมสั่งสอน เช่น เรื่องการให้เกียรติซึ่งกันและกัน การตักเตือน	29	19.20

การมีช่องทางแจ้งเหตุการณ์ เช่น การรายงานผ่าน google form	2	1.32
การหาสาเหตุที่แท้จริงและแก้ไขปัญหา เช่น การออกกฎระเบียบ การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน สร้างกิจกรรมที่มีความสามัคคี	10	6.63
การเชิญผู้ปกครอง	13	8.61
การใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านครูแนะแนว ครูงานพัฒนาผู้เรียน และครูที่ปรึกษา	18	11.92
การบอกให้เพื่อนหยุดทำ	1	0.66
การลงโทษ เช่น การไล่ออก หักคะแนนความประพฤติ พักการเรียน	38	25.18
การแจ้งครู เช่น การอัดคลิปให้ครูดู การบอกครู	18	11.92
การให้คำปรึกษา	2	1.32
ไม่มี / ไม่รู้ / อาจจะมีแต่ไม่ได้ผล	20	13.24
รวม	151	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านการรับรู้การมีอยู่ของการรังแกในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าในโรงเรียนมีการรังแกกันมากที่สุดถึงร้อยละ 54.33 ขณะที่ผู้ระบุว่าไม่ใช่ร้อยละเพียงร้อยละ 7.17 ด้านการพบเห็นเหตุการณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าเคยเห็นการรังแกกันสูงถึงร้อยละ 72.1 และไม่เคยเห็นร้อยละ 27.9 ด้านความถี่ที่พบเห็น ส่วนใหญ่พบเห็นบ่อยที่สุดคือ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 22.24) ส่วนความถี่ที่พบเห็นน้อยที่สุดคือ 1-2 ครั้งต่อเดือน (ร้อยละ 12.24) ด้านรูปแบบการรังแกกัน รูปแบบที่พบมากที่สุดคือ ทางวาจาหรือคำพูด เช่น การดูถูก เสียดสี นินทา สูงถึงร้อยละ 84.9 ขณะที่พบทางร่างกาย เช่น ชกต่อย ตบตี น้อยที่สุดที่ร้อยละ 22.2 ด้านสถานะเมื่อเกิดเหตุ กลุ่มตัวอย่างระบุว่าตนเองอยู่ในสถานะ ผู้ที่เห็นเหตุการณ์ มากที่สุดถึงร้อยละ 95.7 และอยู่ในสถานะ ผู้ที่รังแกคนอื่น น้อยที่สุดร้อยละ 15.7 ด้านพฤติกรรมการจัดการเมื่อพบเห็น กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะบอกให้ผู้อื่นในโรงเรียนทราบ เช่น เพื่อน หรือครู มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.66 และเลือกที่จะบอกผู้ปกครองน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 9.70

ข้อเสนอแนะ เช่น สร้างวัฒนธรรมการเห็นอกเห็นใจ และการเอาใจเขามาใส่ใจเราให้มีมากขึ้น ผู้ปกครอง ควรจะอบรมสั่งสอนลูกของท่านให้ดี ไม่ใช่แค่ว่าไม่ให้เป็นฝ่ายกระทำ แต่ในฝ่ายถูกกระทำควรจัดการอย่างไร เป็นต้น

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมควรเกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทั้งภายในสถานศึกษา คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และนักเรียน และภายนอกสถานศึกษา คือ ตัวแทนผู้ปกครอง หรือสมาคมผู้ปกครอง ชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมิน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมชื่นชม โดยมีสาระ

ของการมีส่วนร่วมคือ การให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติเรื่องทักษะการป้องกันการรังแกกันในสถานศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบฯ ดังภาพที่ 1

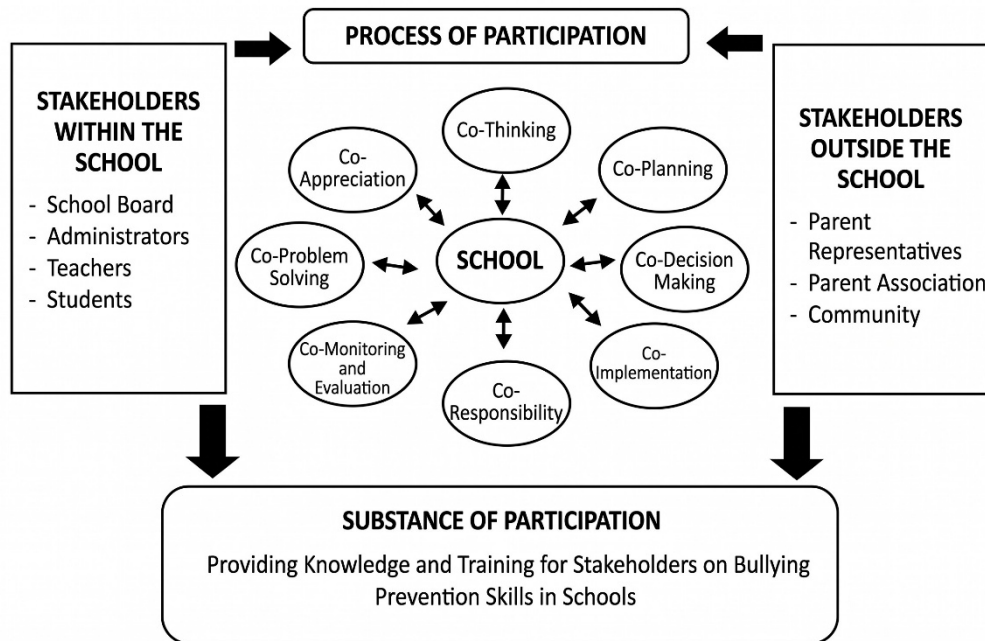

Figure 1 Participatory School Management Model for Creating a Culture of Safety from bullying in schools
(รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน)

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ภายหลังการพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้กับโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ โดยมีผลการทดลองใช้เป็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ 4 มิติหลัก ดังนี้

1. การบูรณาการเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์สถานศึกษา (Policy Integration) โรงเรียนเกิดการขับเคลื่อนกลไกความปลอดภัยจากระดับนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีการอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อประกาศใช้นโยบายและบรรจุแนวทางการป้องกันการรังแกกันลงในแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนอย่างเป็นทางการ (เป้าหมายปี 2570) ซึ่งผ่านกระบวนการร่วมคิด วางแผน และตัดสินใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายตั้งแต่ต้น

2. การเกิดนวัตกรรมและแนวปฏิบัติการเผชิญเหตุ (Institutional Mechanisms) การทดลองใช้รูปแบบฯ ส่งผลให้โรงเรียนมีเครื่องมือหลักในการเฝ้าระวังและจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) แผนเผชิญเหตุจากการมีส่วนร่วม 2) แผนที่ผ่านการวิพากษ์และนำไปทดลองใช้จริงในภาคเรียนที่ 1/2567 ผ่านช่องทางหลักของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม และคาบวิชาแนะแนว คู่มือเฝ้าระวังป้องกันการรังแกกันในสถานศึกษา

3) คู่มือแนวปฏิบัติมาตรฐานที่ผ่านการตรวจสอบ ประเมินความเหมาะสม และปรับปรุงจากการระดมสมองร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และจิตแพทย์

3. การพัฒนาศักยภาพและการต่อยอดความพร้อมของบุคลากร (Capacity Building) เกิดการยกระดับความรู้และทักษะการรับมือสถานการณ์จริงให้แก่คนในองค์กรอย่างเป็นระบบ โดยฝั่งนักเรียนได้รับการปูพื้นฐานตั้งแต่ระดับชั้น ม.1 ในช่วงภาคฤดูร้อน ขณะที่ฝั่งครูและบุคลากรได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยทีมสหวิชาชีพ และได้รับการ "อบรมย่อ ชำ ทวน ความรู้ และฝึกปฏิบัติ" ในภาคเรียนที่ 2/2567 เพื่อให้พร้อมเผชิญเหตุได้อย่างถูกต้องตามหลักจิตวิทยา

4. การขยายผลและสร้างความยั่งยืนสู่ภาคีเครือข่าย (Network & Community Amplification) เกิดกระบวนการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ครอบคลุมแบบ 360 องศา ผ่านกิจกรรมแคมเปญรณรงค์หยุดการรังแกภายในโรงเรียน และสามารถขยายผลความตระหนักรู้เชิงลึกไปสู่เครือข่ายผู้ปกครองทั้งโรงเรียน ผ่านการนำเสนอและขับเคลื่อนร่วมกับสมาคมผู้ปกครอง ซึ่งเป็นหลักประกันสำคัญในการเฝ้าระวังปัญหาร่วมกันระหว่างบ้านและโรงเรียนอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 4 ประเมินผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน

ผลการประเมินและสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ ยืนยันว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับสูงสุดและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ความเหมาะสมขององค์ประกอบรูปแบบ

ผลการประเมินเชิงปริมาณพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักร้อยละ 100 มีความเห็นพ้องว่ารูปแบบมีความเหมาะสมครอบคลุมทั้ง 4 มิติหลัก ได้แก่ ด้านหลักการ ด้านแนวคิด ด้านวิธีการ และด้านสาระการเรียนรู้ โดยด้านสาระการเรียนรู้และการปฏิบัติ พบว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจร่วมกันจนสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่าง "การเล่นกัน" และ "การรังแกกัน" ได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งเกิดทักษะการจัดการสถานการณ์ในห้องเรียนจริง ด้านนวัตกรรมคู่มือแนวปฏิบัติ พบว่า รูปแบบนี้ส่งผลให้เกิด "คู่มือการเฝ้าระวัง ป้องกัน เผชิญเหตุและบรรเทาทุกข์การกลั่นแกล้งรังแก (Bully) โรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์" ซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของผู้เรียน ผ่านโครงสร้างการจัดการจัดการหลักสากล 2P 2R คือ

ก่อนเกิดเหตุ (Prevention & Preparedness) คือ การป้องกัน ลดผลกระทบ และเตรียมความพร้อม

ระหว่างเกิดเหตุ (Response) คือ การเผชิญเหตุและระงับเหตุตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ (แบ่งเกณฑ์การจัดการตามระดับสี: เหลือง ส้ม แดง) และ หลังเกิดเหตุ (Recovery) คือ การฟื้นฟู ช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ การกำกับดูแล ระบบการติดตามและรายงานผลอย่างเป็นวงจร

2. ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติใช้จริง

ผู้ใช้รูปแบบยืนยันว่า รูปแบบนี้มีลักษณะเชิงปฏิบัติสูง (Highly Practical) สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในโครงสร้างโรงเรียน เนื่องจากมีจุดแข็งในการสร้างวงจรการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่การร่วมคิดนโยบาย ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมประเมินผล และร่วมชื่นชมความสำเร็จ นอกจากนี้ ตัวรูปแบบยังมีคุณลักษณะยืดหยุ่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนนโยบายอื่นๆ ของสถานศึกษาได้ด้วย

3. เงื่อนไขและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำไปใช้ (Conditions for Success)

เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบนี้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและพัฒนาไปสู่ "วัฒนธรรมองค์กร" ที่ยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ว่าสถานศึกษาจำเป็นต้องมีเงื่อนไขเชิงบริหาร 4 ประการ ดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นกลไกสำคัญที่สุดในการผลักดัน กระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจให้ภาคีทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม

3.2 การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและอำนวยความสะดวกเพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดขึ้นได้จริง

3.3 การกำกับติดตามแบบย้ำ ซ้ำ ทวน ต้องมีระบบติดตามอย่างต่อเนื่อง และใช้เทคนิค "ย้ำ ซ้ำ ทวน" ความรู้และทักษะการเฝ้าระวังให้แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

3.4 การยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางและบูรณาการเชิงระบบ โรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับนักเรียนเป็นรายบุคคล ผ่านการบูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ากับแผนยุทธศาสตร์หลักของสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม การนำรูปแบบนี้ไปขยายผลในบริบทอื่น มีข้อพึงระวังในเรื่อง "ความพร้อมด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร" ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพลังในการดึงส่วนร่วม รวมถึง "ข้อจำกัดด้านเวลา" ของภาคีเครือข่ายภายนอก (เช่น ผู้ปกครอง หรือทีมสหวิชาชีพ) ในการเข้าร่วมกระบวนการวางแผน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการตารางเวลาและช่องทางการสื่อสารให้ยืดหยุ่นเพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าว

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษาศาภาพปัญหาการรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ พบว่าระดับการกระทำพฤติกรรมรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนเกิดในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาถึงความถี่ในการพบเห็นการรังแกกันในโรงเรียน พบว่า อยู่ระหว่าง 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ประเภทของการรังแกกันที่พบมากที่สุด (ร้อยละ 84.9) คือ การรังแกกันด้านวาจา เช่น การพูดหยาบคายหรือการพูดให้เจ็บใจ ในขณะที่การรังแกกันด้านร่างกายพบได้น้อยที่สุด (ร้อยละ 22.2) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีกฎระเบียบที่ชัดเจนผ่านประกาศโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ เรื่องระเบียบโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2558 ในกรณีเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทซึ่งถือเป็นความผิดวินัยร้ายแรงและนำไปสู่บทลงโทษตามลำดับขั้นตอนต่อมา จึงทำให้นักเรียนมีการกลั่นแกล้งรังแกกันด้านร่างกายในระดับน้อยซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริลักษณ์ และคณะ (2564) ที่พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมรังแกทางวาจาสูงที่สุดเนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องล้อเล่น ในขณะที่การรังแกทางร่างกายพบน้อยกว่าเนื่องจากเกรงกลัวต่อการลงโทษทางวินัย นอกจากนี้ Olweus และ Limber (2010) ยังยืนยันว่าการกำหนดกฎระเบียบและบทลงโทษของสถานศึกษาที่ชัดเจนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการยับยั้งการรังแกทางร่างกายของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม

เมื่อพิจารณาถึงการรับรู้หรือรับทราบเกี่ยวกับการมีนโยบายในการป้องกันการรังแกกันในโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าโรงเรียนมีนโยบายดังกล่าวหรือไม่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมีประกาศโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ เรื่องระเบียบโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ที่ชัดเจน แต่การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงหรือยังไม่เพียงพอจึงทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบ ทำให้การดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนในครั้งต่อไป เช่น การมีแผนนโยบายในการป้องกันการรังแกกันของโรงเรียนต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและทั่วถึง รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนเกิดการรับรู้ และเข้าใจที่ตรงกันและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนนโยบายได้อย่างชัดเจนและทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของ Thai Health Promotion Foundation (2020) ที่กล่าวถึงวิธีการป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนในสถานศึกษามีหลายแนวทาง แต่แนวทางที่สำคัญแนวทางหนึ่ง คือ การสร้างการรับรู้ร่วมกันถึงนโยบายในการป้องกันปัญหาและการให้ความรู้ถึงวิธีการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ Pratumtone, T., & Charoenphittayanon, N. (2022) ที่ระบุว่า ข้อจำกัดของมาตรการความปลอดภัยในโรงเรียนมักเกิดจากการขาดการสื่อสารเชิงรุก ทำให้นักเรียนไม่รับรู้นโยบายที่มีอยู่ เช่นเดียวกับ Samara et al. (2021) ที่เสนอแนะว่า

ความสำเร็จของการป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่ามีตัวนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ การสร้างความตระหนักรู้และการสื่อสารนโยบายนั้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

ประเด็นที่ 2 ผลการพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมควรเกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทั้งภายในสถานศึกษา คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และนักเรียน และภายนอกสถานศึกษา คือ ตัวแทนผู้ปกครอง หรือสมาคมผู้ปกครอง ชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมิน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมชื่นชม โดยมีสาระของการมีส่วนร่วมคือ การให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติเรื่องทักษะการป้องกันการรังแกกันในสถานศึกษา ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นว่า เนื่องจากสถานศึกษาไม่สามารถอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวตามลำพังแต่จำเป็นต้องมีความร่วมมือกับชุมชน ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กระทรวงศึกษาธิการ(Ministry of Education, n.d.) ได้ระบุไว้ในหมวด 1 มาตรา 8 ไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักสังคมมีส่วนร่วม และหมวด 4 มาตรา 29 ที่ระบุว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจึงไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกโรงเรียน เช่น สมาคมผู้ปกครอง ชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเช่นเดียวกัน โดยการมีส่วนร่วมควรเริ่มต้นตั้งแต่การทำการกิจกรรมใดๆ ทั้งการเริ่มคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ จนถึงสิ้นสุดกระบวนการดำเนินงานคือร่วมชื่นชม

สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของ Siritharangsri (2014) ซึ่งประโยชน์ของการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจะส่งผลดีต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาหลายประการ ดังที่ Sanguannam (2010) กล่าวว่า iva การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร ลดความขัดแย้งในการทำงาน และเพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร ช่วยให้พนักงานรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เป็นต้น เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Phongsa, P., Srisa-ard, B., & Buntheong, S. (2022) ที่พบว่า การสร้างกลไกความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการสานพลังของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมวางแผนและตัดสินใจ และแนวคิดของ Epstein (2018) ที่เสนอว่าความร่วมมืออย่างเป็นทางการระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน (School-Family-Community Partnerships) เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยลดปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงและการรังแกกันของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ ประกอบด้วยกระบวนการขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้และร่วมวางแผนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนดนโยบายและบรรจุการป้องกันการรังแกกันในแผนยุทธศาสตร์โรงเรียน การพัฒนาศักยภาพครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยทีมสหวิชาชีพและจิตแพทย์ ตลอดจนการร่วมกันพัฒนาและทดลองใช้แผนเผชิญเหตุและคู่มือเฝ้าระวังป้องกันการรังแกกันในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนมีกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นระบบ และเกิดการขยายผลสร้างความตระหนักรู้สู่เครือข่ายผู้ปกครองอย่างยั่งยืน

ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Olweus (1993) ที่ระบุว่า โปรแกรมการป้องกันการรังแกกันที่ประสบความสำเร็จ (Olweus Bullying Prevention Program: OBPP) ต้องเริ่มต้นจากการสร้างระบบในระดับ

โรงเรียน (School-level Interventions) ผ่านการมีนโยบายที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย นอกจากนี้ งานวิจัยของ Sajjaphibun, S., Erawan, P., & Nimnuan (2020) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่า การกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนในการสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน

สำหรับการพัฒนาแผนเผชิญเหตุและคู่มือเฝ้าระวังจะทำหน้าที่เป็น "ธรรมนูญหรือแนวปฏิบัติมาตรฐาน (SOP)" ที่ทำให้เกิดความชัดเจน ไม่ขึ้นอยู่กับวิจารณ์งานส่วนบุคคลของครูคนใดคนหนึ่ง ขณะเดียวกันการขยายผลสู่เครือข่ายผู้ปกครองเป็นการเปิดช่องว่างระหว่าง "บ้าน" และ "โรงเรียน" ทำให้เกิดการเฝ้าระวังแบบ 360 องศา นำไปสู่ความยั่งยืนของวัฒนธรรมความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัย KiVa Antibullying Program ของประเทศฟินแลนด์ (Salmivalli et al., 2011) ที่พบว่า การมีคู่มือที่ชัดเจนสำหรับครูควบคู่ไปกับการให้ข้อมูลและสร้างความตระหนักรู้ในกลุ่มผู้ปกครองช่วยลดอัตราการรังแกกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Patamathat (2018) เรื่อง การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองในการป้องกันพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนมัธยมศึกษา สรุปผลไว้ชัดเจนว่า รูปแบบที่มีการสื่อสารและส่งต่อข้อมูลการเฝ้าระวังระหว่างบ้านและโรงเรียนอย่างเป็นระบบ จะช่วยลดพฤติกรรมรังแกกันได้อย่างยั่งยืนและทำให้เด็กเกิดความรู้สึกปลอดภัยในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 4 ผลประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน พบว่า แนวคิดและหลักการรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนเป็นแนวคิดและหลักการที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จนถึงสิ้นสุดกระบวนการ พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบหลัก ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ในการติดตาม สนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน ซึ่งหลักการบริหารสถานศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Likert (1967) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการบริหาร 4 ระบบ โดยวิธีการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นว่าสอดคล้องกับระบบที่ 4 กลุ่มที่มีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวผู้ร่วมงานมาก มีการกระจายตัดสินใจสั่งการไปทั่วองค์กร การติดต่อสื่อสารนอกจากจะเป็น 2 ทางแล้วยังมีการติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วย การจูงใจมักอยู่ที่เป้าหมายและการพัฒนาองค์กร ความสัมพันธ์โดยส่วนตัวเป็นอย่างดีที่มีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน โดยทุกฝ่ายต่างมุ่งที่จะสนับสนุนความพยายามที่จะให้ได้เป้าหมายขององค์กรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sirirat, T., Wanchai, M., & Piyanut, K. (2022) ที่พบว่าพฤติกรรมกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระบบที่ 4 ของ Likert เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายความปลอดภัยในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ เนื่องจากสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจร่วมกัน เช่นเดียวกับ Eboka (2021) ที่พิสูจน์เชิงประจักษ์ว่า การบริหารโรงเรียนในระบบ System 4 (Participative Group) ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลขององค์กรสูงสุด เพราะการสื่อสารสองทางแบบรอบทิศทางและการกระจายอำนาจในการตัดสินใจช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ทุกฝ่ายมุ่งมั่นต่อเป้าหมายของโรงเรียนร่วมกัน

นอกจากนี้ วิธีการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีข้อคิดเห็นว่ามีเหมาะสม เป็นวิธีการที่ดีที่ทุกคนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผนตั้งแต่เริ่มต้นถึงแนวทางการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน จนถึงสิ้นสุดและร่วมชื่นชมกับความสำเร็จ พร้อมทั้งมีการจัดทำคู่มือการเฝ้าระวัง ป้องกัน เผชิญเหตุและบรรเทาทุกข์การกลั่นแกล้งรังแก (bully) โรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกันของทั้งโรงเรียน ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นว่า วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาเปิด

โอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน ให้อำนาจในการตัดสินใจ ผู้บริหารให้การสนับสนุนผู้ได้บังคับบัญชาในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม รวมถึงมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันในองค์กร เช่น การมอบหมายให้บุคลากรที่ไม่มีความรู้ด้านจิตวิทยาเป็นแกนนำในการจัดทำคู่มือการเฝ้าระวัง ป้องกัน เผชิญเหตุและบรรเทาทุกข์การกลั่นแกล้งรังแก (bully) โรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ ตามแนวคิดกบนอกกะลา สะท้อนให้เห็นถึงความไว้วางใจที่ผู้บริหารมีต่อครูและบุคลากรในโรงเรียน สอดคล้องกับ Duangkaew, K. (2000) ที่กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า 1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาได้ขอความร่วมมือจากผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน 2) มีการกระจายอำนาจในการบริหาร ให้อิสระกับพนักงานในการดำเนินงานรับผิดชอบ 3) ให้อำนาจในการตัดสินใจโดยไม่ต้องปรึกษาผู้บังคับบัญชา 4) การไว้วางใจซึ่งกันและกันในองค์กร

เงื่อนไขของการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนไปใช้ในสถานศึกษาจนประสบความสำเร็จ ปัจจัยสำคัญคือ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นเงื่อนไขสำคัญในการผลักดัน กระตุ้น ส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนสำเร็จ ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากของผู้บริหารในการแสดงออกถึงความใส่ใจต่อพฤติกรรมของครูที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของนักเรียน สอดคล้องกับ Kongsing (2018) ที่กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ จะการแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าว จูงใจหรือชี้แนะให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ และตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา รวมถึงและประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้งานวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งงานวิจัยในเรื่องนี้หมายถึงการที่นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการป้องกันการรังแกกัน ดังจะเห็นได้จากจากการที่ผู้บริหารโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ ให้ความสำคัญกับการป้องกันการรังแกกันและน่านโยบายดังกล่าวบรรจุในแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจนเกิดเป็นวัฒนธรรมในการสร้างความปลอดภัยในการรังแกกันในโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ต่อไปถึงแม้งานวิจัยจะสิ้นสุดลงก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากสภาพปัญหาการรังแกกันในโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีกรรังแกกันในโรงเรียน ถึงแม้โรงเรียนจะมีครูประจำสายชั้น และครูประจำชั้นในการดูแลนักเรียน แต่นักเรียนไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่าโรงเรียนมีนโยบายหรือวิธีป้องกันปัญหาการรังแกกัน ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้โดยกรณีที่โรงเรียนมีแนวนโยบายใดๆ จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและทั่วถึง รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนรับทราบแนวนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจึงจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายร่วมรับรู้ รับทราบและพร้อมร่วมดำเนินการในแนวนโยบายดังกล่าว

1.2 ผลการพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมควรเกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทั้งภายในสถานศึกษา คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และนักเรียน และภายนอกสถานศึกษา คือ ตัวแทนผู้ปกครอง หรือสมาคมผู้ปกครอง ชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมิน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมชื่นชม ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานการศึกษา ที่มีความสนใจและให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ โดย

สามารถปรับสาระของการมีส่วนร่วมจากการป้องกันการรังแกกันเป็นสาระอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการของสถานศึกษาหรือหน่วยงานการศึกษาได้

1.3 ผลประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน พบว่า การนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนไปใช้ในสถานศึกษาจนประสบความสำเร็จ ปัจจัยสำคัญคือ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในการผลักดัน กระตุ้น ส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียนสำเร็จ ผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาที่สนใจที่จะผลักดันนโยบายต่างๆ ในสถานศึกษาให้สำเร็จเช่นเดียวกับงานวิจัย สามารถนำไปปรับใช้กับตนเองหรือผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้มากขึ้นได้ต่อไป เช่น การนำหลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านอื่นๆ เช่น รูปแบบการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาการถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยจากการรังแกกันในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษา

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

หนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ KUREC-KPS66/053 จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

เอกสารอ้างอิง

- Anthony, W. P. (1978). *Participative management*. Addison-Wesley.
- Duangkaew, K. (2000). *The relationship between participative management, job satisfaction, organizational commitment, and attitudes toward the organization: A case study of Bangkok Bank Public Company Limited, Bangkok Branch* (Master dissertation, Kasetsart University). [translated].
- Eboka, O. C. (2021). Likert's management systems as predictors of school organizational effectiveness. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies*, 13(1), 12-25. <https://doi.org/10.5897/IJEAPS2020.0684>
- Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools (2nd ed.)*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429494673>
- Kongsieng, S. (2018). Academic leadership of school administrators. *Wittayachan*, 118(2), 68–70. [translated].

- Kositannon, S., Suwanchavee, P., & Chumphutra, A. (2021). Situations and forms of school bullying among secondary school students in the northeastern provinces. *Journal of Health Systems Research*, 15(2), 182-195. [translated].
- Langan, P. (2011). *Bullying in Schools: What you need to know*. Townsend Press Inc.
- Likert, R. (1967). *The human organization*. McGraw-Hill Book.
- McLeod, S. (2023). Maslow's hierarchy of needs. *Simply Psychology*.
<https://www.simplypsychology.org/maslow.html>
- Ministry of Education. (2021). *12 urgent policies (Quick wins) of the Ministry of Education by Treenuch Thienthong*, Minister of Education. <https://www.moe.go.th>. [translated]
- Ministry of Education. (n.d.). *National Education Act B.E. 2542 (1999)*. <http://www.moe.go.th/> National Education Act B.E [translated]
- Office of the Basic Education Commission. (2013). *School safety operation manual of the Office of the Basic Education Commission*. Ministry of Education. [translated]
- Office of the Basic Education Commission. (2022). *School safety operation manual*.
<https://www.kruachieve.com> [translated]
- Olweus, D., & Limber, S. P. (2010). Bullying in school: Evaluation and dissemination of the Olweus Bullying Prevention Program. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(1), 124–134.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Blackwell Publishing.
- Patamathat, S. (2018). *The development of a collaboration model between schools and parents in preventing bullying behaviors of secondary school students*. (Doctoral dissertation, Chulalongkorn University). [translated]
- Phongsas, P., Srisa-ard, B., & Buntheong, S. (2022). Participatory management for enhancing school safety through network collaboration. *Journal of Educational Administration and Supervisor*, 13(2), 85-98. [translated]
- Piyasillpa, W. (2020). *Bullying in children and adolescents*. <https://drpanom.wordpress.com> [translated]
- Pratumtone, T., & Charoenphittayanon, N. (2022). Guidelines for school safety management under the Secondary Educational Service Area Office Buriram. *Journal of Local Management and Innovation*, 4(3), 45-58. [translated]
- Rajanagarindra Institute of Child and Adolescent Mental Health. (2018). *Practice manual for the prevention and management of bullying in schools*. Beyond Publishing. [translated]
- Samara, M., Da Silva Nascimento, B., El-Asam, A., Hammuda, S., & Khattab, N. (2021). School bullying and cyberbullying anti-bullying policies: A systematic review of student perspectives and awareness. *Frontiers in Psychology*, 12, Article 740153.
- Sanguannam, C. (2010). *Theories and practices in educational administration* (3rd ed.). Bookpoint. [translated]
- Sajjaphibun, S., Erawan, P., & Nimnuan, N. (2020). A model of student care and support system management for safety in schools under the secondary educational service area office. *Journal of Education Naresuan University*, 22(3), 142-156. [translated]

- Sirirat, T., Wanchai, M., & Piyanut, K. (2022). School administrators' leadership behaviors based on Likert's four systems theory and their relationship with policy implementation success. *Journal of Educational Quality Assurance*, 5(2), 74-88.
- Siritharangsri, P. (2014). *Model of basic education school management*. Office of the Education Council. [translated].
- Tantichuwet, P., Suwan, S., Fakchaoenphol, W., & Poonsri, W. (2022). *The development of a process to build a safety culture in schools to prevent student bullying in the Demonstration School of Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus* (Research report) Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus. [translated].
- Thai Health Promotion Foundation. (2020). *Not okay with this: Thai children ranked 2nd in the world for being bullied*. <https://www.thaihealth.or.th/Content/51089.html> [translated]